

Kanondansk - i det magiske bibliotek.

Undervisningsmateriale til dansk-faget i skolernes mellemtrin.

Materialet er lavet af Signe Rørdam Thomsen og hører til 3 film produceret af Dukketeater Svantevit.

Filmene hentes via materialeplatform.emu.dk/detmagiskebibliotek

Indledning:

Hvilke bøger får betydning resten af livet? Bøger som kan noget helt særligt, hvad er en yndlingsbog?

Hvordan får man elever på mellemtrinnet til at kende til kanonbegrebet, og interessere sig for 'den litterære kanon'. Hvordan kan betydningen af en litterær kanon skabe genklang på mellemtrinnet. Hvordan kan eleverne udvikle smagen af litteratur og få et eget ejerskab til læsning, bøger?

Dette undervisningsmateriale med tre anderledes og kunstneriske dukkefilm i det magiske bibliotek fuld af bøger, den særlige bibliotekar Anton og erhvervspraktikanten Sif med sin Ipad tager os med ind i et univers, hvor litteratur, læsning, og arbejdet med 'de bedste bøger' for folkeskolens mellemtrin bliver formidlet og bearbejdet med en kunstnerisk tilgang, dramapædagogiske værktøjer og andre danskfaglige aktiviteter. Eleverne får knager at hænge begreber og forståelser op på om 'den gode bog', 'den bedste læsning', 'min egen litterære kanon' og 'den litterære kanon med klassiske forfattere'.

Formål: Eleverne skal præsenteres for kanonbegrebet, den litterære kanon og diskussionen om hvad god litteratur er, gode bøger og gode læseoplevelser. Hvilke bøger betyder noget særligt! Eleverne kommer i dialog med begreberne som 'den litterære kanon', 'de bedste bøger', 'den gode læsning'.

Hvad er det, der bestemmer, at der er forfattere og bøger, man husker, og hvad er det, man får ud af oplevelser gennem litteraturen.

I de forskellige lektioner i forløbet kommer undervisningen ind på kompetencemålene fra Fælles Mål med en række af de underliggende færdigheds- og vidensmål.

Kompetencemål efter 6. klasse:

Læsning - Eleven kan læse og forholde sig til tekster i faglige og offentlige sammenhænge

Fremstilling - Eleven kan udtrykke sig i skrift, tale, lyd og billede i formelle situationer

Fortolkning - Eleven kan forholde sig til almene temaer gennem systematisk undersøgelse af litteratur og andre æstetiske tekster

Kommunikation - Eleven kan kommunikere med bevidsthed om sprogets funktion i overskuelige formelle og sociale situationer

Opbygning af undervisningen

Undervisningen tager udgangspunkt i film 1 - 3 med tilhørende undervisningsaktiviteter.

Målgruppe : Materialet er målrettet mellemtrinnet.

Filmene: Undervisningsmaterialet består af tre film der slår undervisningen an.

1. afsnit "BIBLIOTEKET" (varighed 9 minutter)

Resume: Anton bor i sit bibliotek, hvor han lever et roligt liv sammen med sine bøger - som han elsker. Han er glad og meget tilfreds. En dag kommer skolepigen Sif ind ad døren. Hun skal i praktik. Det vender op og ned på Antons verden. Der begynder at ske uforudsete ting i det gamle bibliotek. En dag banker det igen på døren. Udenfor står en forgyldt kasse.

2. afsnit "KANON" (Varighed 9 minutter)

Resume: En mystisk guldkasse er kommet til biblioteket. Sif, der er i praktik hos Anton finder et brev, der forklarer at 15 forfattere er udvalgt til særlig opmærksomhed. Sif er nysgerrig og trykker på den røde blinkende knap. Kassen eksploderer og bliver til en guldreol. Anton er imod - men må overgive sig og sammen går de i gang med at finde bøgerne til guldreolen. De mange forandringer stiger til sidst Anton til hovedet. Hans verden styrter sammen.

3. afsnit "ORD" Varighed 13 minutter.

Resumé: Anton, hvis bibliotek er styrtet sammen ligger midt mellem bøger og rækker ud efter citater og bøger som passer til hans nedtrykte sindstilstand. Der dukker forskellige spørgsmål op i hovedet på praktikanten Sif og hun spørger Anton hvorfor han er så vild med bøger. Anton fortæller Sif at bøger er magiske og at de kan trylle én til en helt anden verden. At bare 28 bogstaver sat efter hinanden kan trylle ord og magi frem. Det viser sig at Antons bøger virkelig er magiske og Ida, som har været mest optaget af sin musik på sin tablet lader sig henføre til oplevelser fra bøgerne verden mens Anton fatter interesse for Idas tablet. Han opdager at den bl.a. indeholder alle hans bøger og forstår at han nu kan tage ud af biblioteket uden at forlade sine bøger. Han beslutter sig. Han vil ud og se verden.

Planlægning

Fire forløb af 90 minutters varighed, eller tidsramme efter egen vurdering af behovet for undervisningens tilrettelæggelse i din klasse.

Lektion 1-2: Det magiske bibliotek! hvad skal vi med bøger og læsning?

Lektion 3-4: Hvad er en litteraturkanon, den obligatoriske kanon, den vejledende kanon og klassen egen kanon?

Lektion 5-6: Den elektroniske tidslinje, forfattere placeres gennem tiden.

Lektion 7-8: Teksterne med rytme og krop, tekster med billeder og meddigtning.

Før du går i gang

Til læreren

I undervisningen i dansk skal eleverne gennem deres skoleforløb stifte bekendtskab med den danske litteraturs kanon. Dansk litteraturs kanon indeholder en genre og 14 forfatterskaber i den obligatoriske del. Derudover er der en vejledende liste med anbefalinger til folkeskolen, som kan være inspirationskilde til arbejdet med klassikere. I mange bogsystemer har klasser adgang til tekster og viden om forfatterne. I dette forløb indgår ikke forslag om brug af bestemte forfattere eller særlige tekster. Tekststykker der skal indgå i undervisningen, skal du selv vælge. Formålet med forløbet er ikke at dykke ned i de udvalgte forfattere og deres tekster, men at få en forståelse for kanonbegrebet, læsning og god litteratur.

Før du går i gang med forløbet, skal du:

Se de tre film, der indleder hver undervisningslektion.

Reflektere over den obligatoriske kanonliste og den vejledende kanonliste (se bilag 1).

Orienter dig i generel viden om den litterære kanon, forfatterne og deres tekster. I din gennemgang og refleksion over kanonlisterne skal du notere, hvilke forfattere eleverne allerede har kendskab til, og vurdere, om der er en eller flere forfattere eller teksttyper, du vil have, at klassen stifter nærmere bekendtskab med igennem forløbet.

Finde udvalgte tekststykker af kanonforfattere, som eleverne kan arbejde med. Det skal ikke være lange tekststykker, men gerne af forskellig slags fx tekster med rytme, tekster med stemning og beskrivelser af steder ... Tekststykkerne skal bruges i forbindelse med oplæsning og til meddigtning.

Eleverne skal i forløbet se korte rammesættende film, speake til film, arbejde med oplæsning, interviewe, søge på internettet, lave elektronisk tidslinje, meddigte med dramastatuer. Eleverne arbejder individuelt, i grupper og hele klassen.

Materialevalg:

- Film
- Computer
- Skriveredskaber - blyanter og overstregningstuscher
- Hæfter
- A3 plancher
- Udvalgte tekststykker

Gennemførelse

Lektion 1 - 2

I disse lektioner skal eleverne introduceres til 'det magiske bibliotek' og kærlighed til bøger og den gode læsning. Med indgangen gennem den første film skal det give anledning til, at eleverne med beskrivelse med sanserne perspektivere læsebegrebet og litteratur, der er værd at tale om.

Materiale.

1. Mulighed for fremvisning af film 1 for klassen. ([link til film1](#))
2. Computere, så eleverne kan arbejde videre med filmen.
3. Blyanter og hæfter.
4. kopi af kanonlisterne på A3 placher

Hvad gør læreren	Hvad gør eleverne
Læreren indleder og introducerer det samlede forløb om de vigtigste bøger og den bedste læsning - kanon dansk og det magiske bibliotek.' Temaet skrives på tavlen, og læreren beder eleverne om at associere kort. Afhængigt af klassen kan læreren vælge at støtte elevernes arbejde i hæfterne med styring på tavlen, eller lade eleverne arbejde sammen i makkerpar.	Eleverne associerer og brainstormer på temaet. I en mindmap skal eleverne skrive korte sætninger, spørgsmål, replikker, ord, der refererer til temaet.

Introduktion til forløbet, eleverne ser film 1 samlet i klassen. I filmen introduceres det magiske bibliotek, mødet med bibliotekaren Anton og praktikanten Sif. Læreren introducerer den følgende øvelse om at speake til filmen. Eleverne deles op i par i første del af øvelsen, og derefter går parrene i grupper med et andet par. Læreren styrer tiden	Eleverne skal i par lave speak til filmens forløb fra 40 sekunder inde i filmen til 1 minut og 40 sekunder. Filmbidden viser det magiske bibliotek med en masse bøger og bibliotekaren Anton, der elsker sine bøger. Den ene halvdel af klassen får til opgave at skulle sælge ideen og argumentere for det pragtfulde ved biblioteker, 'den bedste bog' og 'den gode læsning' og bøgerne og litteraturens magiske verden. Den anden halvdel af klassen får til opgave at afslutte ideen om biblioteker, der er ikke behov for og grund til at have biblioteker fuld af gamle bøger, vi skal væk fra læsning og bøger, for der skal være mere plads til fx computere, film, nettet, billeder... I elevernes speak skal bruges så mange beskrivelser med sanserne som muligt. Hvordan ser biblioteket ud, og hvad gør det ved dig. Hvordan dufter det og hvad vækker det af fornemmelser. Forestil dig og genkald følelsen af bøger, hvordan lyder de, når du bladrer i bøger. Hvordan kan denne sansning netop bruges til argumentere for eller imod bøger og biblioteker? Eleverne skal vælge, om det er en jeg-person, der taler om egen oplevelse, eller om det er en speak, der direkte skal få andre til at mærke og sanse biblioteket, bøgerne Og blive fristet til eller afskrækket fra at blive trukket ind i det magiske bibliotek og bøgernes verden. Eleverne øver at speake til filmens ene minut, kan evt. notere replikkerne ned i deres hæfter. De skal have øvet speaken så grundigt, så de kan speake den for en anden gruppe. Parrene går derefter sammen, så de er parret med en speak, der taler for bøger, og en der taler i mod. Hvert par speaker indover filmbiddet for hinanden. Eleverne giver indbyrdes hinanden respons, og taler om, hvordan de to forskellige måder at speake på har betydning for den måde, man lever sig ind i filmklippet på.
---	---

Læreren opsamler øvelsen i en fælles samtale på klassen med fokus på vinkler for og imod læsningen, den gode bog, biblioteker, herunder formålet med at læse overhovedet.	
Læreren introducerer <u>kanonbegrebet</u>. Og fortæller om hele den drøftelse og diskussion, der kan være i at beslutte sig for en kanon af de bedste forfattere, som alle bør læse. Læreren viser listen af forfattere på kanonlisterne, og den hænges op i klassen. Bilag 1 printes ud på A3 og sættes op.	Eleverne kommenterer kort på kanonlisten, blandt andet om de kender nogle af forfatterne, har hørt om dem, eller kender bøger eller tekster som de har skrevet.
Læreren forklarer næste øvelse, hvor eleverne som hjemmearbejde skal tale med familie eller andre om: Den bedste bog Den gode læsning Hvad er en yndlingsbog Det er vigtigt, at eleverne introduceres til det at spørge, interview, undersøgende samtale, at blive klogere på andres perspektiver.	Eleverne skal skrive spørgsmål ned i deres hæfte til interview om de gode bøger og den bedste læsning. (En aktivitet kan også være at udforme et spørgeskema, men det kræver længere tid). Spørgsmålene skal bruges til at undersøge muligheden for at lave en definition på 'den bedste bog' og 'den gode læsning eller læseoplevelse' og 'yndlingsbog - hvad er det'. Eleverne skal som hjemmeopgave spørge 3 - 5 personer og også selv svare på spørgsmålene.
Læreren giver afsluttende opgave: Eleverne skal skrive tre sætninger for sig selv om dagens timer og temaet	Eleverne skal skrive for sig selv til refleksion: Det var nyt for mig. Det oplevede jeg, da vi spokede for hinanden. Det undrer jeg mig over og vil gerne vide mere om.

Lektion 3 - 4

I disse lektioner skal eleverne formulere, indkredse og definere 'yndlingsbog', 'den gode læsning' og 'de bedste bøger'. Elevernes interview som hjemmearbejde og igennem film 2 skal give en introduktion til den litterære kanon og klassens egen.

Materiale

1. Mulighed for fremvisning af film 2 for klassen. [\[link til film 2\]](#)
2. Computere, så eleverne kan arbejde videre med filmen.
3. A3 plancher og tusser
4. Blyanter og hæfter.

Hvad gør læreren	Hvad gør eleverne
Læreren indleder timen med at forklare, at eleverne i grupper skal definere 'hvad er en god bog' og 'hvad er den gode læsning', 'hvad er en yndlingsbog'. Læreren forklarer nærmere om, hvordan man laver en definition, - en forklaring. Målet med samtalen og definitionen er at få eleverne til at tænke over, hvordan litteratur kan betyde noget for den enkeltes liv, og kan give en forståelse mellem hinanden, når man har læst de samme bøger, men også give en forståelse for, at man kan have forskellige opfattelser om gode bøger. I fællesskab samler klassen op på de forskellige definitioner.	I mindre grupper af 3 - 4 elever skal eleverne udarbejde de tre definitioner/forklaringer. Definitionerne skal skrives op på A3 plancher. Hvad er en god bog? Hvad er den gode læsning? Hvad er en yndlingsbog.
Se film 2 om kanonbegrebet Læreren skriver elevernes spørgsmål til filmen op på tavlen/ eller en planche.	Som opsamling til filmen skal eleverne parvis stille spørgsmål til filmen.

Reflektere over kanonbegrebet, baggrund om hvorfor man har formuleret en kanon, argumenter for og imod, herunder med inddragelse af Antons modstand. Læreren skal opfordre eleverne til at tage oplæsningsbøger med i deres anbefalinger af gode bøger og forfattere, dvs. bøger der er læst op i klasse eller hjemme. Det relevant at få reolen til at bestå både forfattere og bøger. Læreren støtter elevernes gruppearbejde og hjælper med at strukturere drøftelserne og listerne. Det er vigtigt, at eleverne kan følge processen i måden at finde frem til en fælles kanonreol, så processerne får et godt flow. Som opsamling præsenterer læreren den litterære kanon 'listen' igen. Den obligatoriske og den vejledende. Klassen vurderer om der er fælles forfattere med klassen egne. I samtalen kan også berøres, hvornår forfatterne levede, evt. hvor de boede, hvem de var, hvad de skrev om. Samtalen skal være et anslag til forståelse for, hvor forskellige forfatterne er, hvor forskellige tekster/bøger de har skrevet. Det vil sige bredden af listen, den litteraturhistoriske baggrund etc.	Klassen skal lave deres egen fælles kanon - en kanonreol. Hver elev skriver i deres hæfte, hvad de vil anbefale af gode bøger/forfattere. De skal være opmærksomme på, at det gerne må være bøger, som de kender, fra de var mindre, oplæsningsbøger. Bøger der betyder noget, og kan noget særligt. Hver elev skal skrive 3 - 5 anbefalinger (tekster og forfattere). Eleverne går i grupper af tre, og vælger 5 - 7 anbefalinger (bøger og forfattere). I udvælgelsen skal grupperne argumentere for den gode bog og den gode forfatter. Hver gruppe vælger en, som skal argumentere for gruppens fælles liste af anbefalinger. Tre grupper går sammen og 'talerne' vælger 7 - 10 anbefalinger (bøger og forfattere). Der skal være en elev, som skriver den nye liste op, og derved styrer samtalen. (Evt. skal dette foregå fælles i klassen, så læreren støtter fælles, og de grupper der ikke er på, følger med i argumenterne og give respons på, hvad der foregår.) Fælles på klassen skal findes en fælles liste - kanonreol på baggrund af de lister, der er valgt i grupperne. Vælg en til at tale - fælles på klassen finder man der efter frem til 10 - 12 anbefalinger (bøger og forfattere). Listen noteres på en samlet planche
--	---

Lektion 5 - 6

I disse lektioner skal eleverne lave en tidslinje, som skaber et overblik over de forskellige forfatters tidspunkt i historien. Eleverne skal finde et billede af forfatterne og får på den måde en forståelse for, at det er mennesker, som har skabt litteraturen. Det er mennesker, der har fundet på og haft noget at skrive om. Elevernes arbejde med computer skaber sammenhæng i forløbet og aktiviteterne, som også er præsenteret mellem Sif og Anton i filmene.

Eleverne skal arbejde på computeren med et tidslinjeprogram, fx skoletube tiki toki eller et tilsvarende program.

Materiale

1. Computer eller Ipads
2. Adgang til internettet.

Hvad gør læreren	Hvad gør eleverne
Læreren introducerer opgaven. Eleverne skal arbejde i grupper af 3 eller parvis. Ud fra kanonlisterne skal eleverne finde billeder af forfatterne og placere dem på tidslinje. Læreren instruerer i tidslinjeprogrammet på computeren. Det er oplagt at give mulighed for undervisningsdifferentiering, så nogle elever nøjes med at finde billeder og andre elever kan finde ud af mere om forfatternes liv, eller særlige værker.	Eleverne skal arbejde med computer på skoletube, tiki toki eller et tilsvarende tidslinje program. Tidslinjen skal indeholde: Forfatternavne og årstal Billeder af forfatterne Evt: Om forfatternes liv Om særlige bøger forfatterne har skrevet Eleverne afleverer deres tidslinjer til læreren, og får respons tilbage.
Læreren ser til næste lektion på tidslinjerne og giver respons til grupperne i forhold til: Tidslinje programmet og mulighederne for fremstillinger af gode tidslinjeprodukter Muligheden for at søge efter oplysninger på nettet om de forskellige forfattere. Refleksion over hvor gamle nogle af forfatterne er.	

Lektion 7-8

I disse lektioner skal eleverne arbejde med tekst og oplæsning, og tekst og meddigtning. Med en dramapædagogisk vinkel lægges op til at undersøge tekster for rytme og krop, og ligeledes at arbejde med teksterne, billeder og meddigtning af scener i teksterne.

Desuden afsluttes det samlede forløb om kanon, den gode bog og den gode læsning.

Materiale

1. Mulighed for fremvisning af film 3 for klassen. [\[link til film 3\]](#)
2. Blyanter og hæfter.

Hvad gør læreren	Hvad gør eleverne
Resumé: læreren beder eleverne om et kort resumé over hvad det er forløbet har indeholdt. Det giver eleverne mulighed for at tage de første lektioner af forløbet med i tankerne i de sidste lektioner af forløbet om kanon.	Eleverne arbejder enkeltvis eller i par og skriver noter om lektion 1-2, 3-4, 5-6 Eleverne skal slutte af med Det undrer jeg mig over. Det har jeg lært!
Læreren introducerer til 'tekst og oplæsning' 'tekst med rytme og krop'. Mulighed for at læse op på forskellige måder. Læreren har valgt fem forskellige tekster, der repræsenterer tekstgenrer, forfattere og tider. Det skal ikke være lange tekststykker, men tekststykker der giver mulighed for at eksperimentere med rytme, artikulation, krop, kor i forbindelse med oplæsning og fremførelse for resten af klassen.	I grupper af tre skal eleverne øve en oplæsning/ fremførelse af et tekststykke. Læreren udleverer teksten af en kanonforfatter. Tekstens rytme, lyd, styrke, krop, er vigtigere end tekstens betydning. Eleverne må gerne eksperimentere fx med at tale i kor eller enkeltvis, at hviske, gentage ord eller sætninger, artikulation, styrke Eleverne viser på klassen deres tekst med rytme. Eleverne får respons fra lærer og elever.

Film 3 vises Læreren introducerer øvelsen med parvis at skrive onelinere til de tre film.	Klassen taler kort om filmens indhold, fælles på klassen. Parvis skal formulere onelinere til de tre film i deres hæfter. To onelinere til hver film A et spørgsmål og B et svar. Evt. kan de blive læst op for klassen.
---	---

Læreren introducerer 'tekst og billeder, tekst og meddigtning' med udgangspunkt i filmens anslag: Hvad er det for stemninger, der kan være i tekster, og hvad er det for billeder, man får i hovedet, når man hører en tekst, og hvordan kan man digte videre på litteraturen. Læreren har udvalgt et tekststykke, som beskriver en scene, et sted man kan se for sig. Fx den tekst i filmen; Hosekræmmeren af St. St. Blicher, eller et tilsvarende tekststykke, hvor man kan leve sig ind i situationen og digte med på handlingen ved at sætte personer ind på 'scenen'. Læreren introducerer dramastatuer som undervisningsmetode. Eleverne skal finde ud af hvilke personer man kan sætte ind i den pågældende scene/situation som er i teksten. Personerne er sættes som ind i situationen som var det en film. Der tages et billede af dem 'uden lyd og uden bevægelse'. Det er dramastatuen. Man kan som betragtere få en fornemmelse af, hvem personerne kan være, deres relation, hvor de er på vej hen, hvorfor de er der sammen. Man kan som betragtere digte med på billedet. Ideen til ny litteratur er på vej, nye historier! Som opsamling taler klassen om gamle teksters billeder, og hvor	Eleverne skal i grupper af tre lave en dramastatue, der passer til det tekststykket, der læses op af læreren. Læreren læser tekststykket op og eleverne lytter Eleverne skal i deres grupper tale om stemning i tekststykket og hvad det er de ser for sig af billeder. Eleverne beslutter en dramastatue, hvor de sætter mennesker ind på 'scenen', De skal forestille sig, at det er et billede, der bliver taget uden lyd og uden bevægelse. Menneskerne har en relation til hinanden, de skal noget Når alle grupper er klar står de et sted på gulvet. Læreren læser teksten op igen. Læreren tæller eleverne ind i statuen, alle står stille, uden bevægelse og uden lyd. Derefter vises alle statue, og de andre elever gætter på hvad det er handlingen er. - meddigter.
--	---

Afrunding Læreren samler derefter op på tavlen om det samme og laver en fælles mindmap. Ideer til videre arbejde en anden gang. Vurdering af det svære i forløbet, det sjove, det dumme....	Eleverne skal lave en mindmap sammen med læreren i deres hæfter. Eleverne er velkomne til at variere og have egne udtryk i mindmappen. Mindmappen skal tilføjes refleksion, så eleverne tager stilling til: Hvad har jeg lært, hvad fungerede godt, hvad kan ændres til en anden gang i vores måde at arbejde på.
--	--

Bilag 1: Kanonlisterne

Dansk litteraturs kanon - folkeskolen (obligatorisk)

Folkeviser - 1500 -

Ludvig Holberg [1684](#) - [1754](#)

Adam Oehlenschläger [1779](#) - [1850](#)

N.F.S. Grundtvig [1783](#) - [1872](#)

St. St. Blicher [1782](#) - [1848](#)

H.C. Andersen [1805](#) - [1875](#)

Herman Bang [1857](#) - [1912](#)

Henrik Pontoppidan [1857](#) - [1943](#)

Johannes V. Jensen [1873](#) - [1950](#)

Martin Andersen Nexø [1869](#) - [1954](#)

Tom Kristensen [1893](#) - [1974](#)

Karen Blixen [1885](#) - [1962](#)

Peter Seeberg [1925](#) - [1999](#)

Tove Ditlevsen [1917](#) - [1976](#)

Henrik Ibsen [1828](#) - [1906](#)

Tillæg til folkeskolen (vejledende)

Danske folkeeventyr - 1800

Johan Herman Wessel [1742](#) - [1785](#)

B.S. Ingemann [1789](#) - [1862](#)

Jeppe Aakjær [1866](#) - [1930](#)

